

Metodologia w pracy magisterskiej: Przewodnik krok po kroku dla studentów

Wygenerowano przez BookForge.ai

Spis treści

1 Anatomia rozdziału metodologicznego – co musi się w nim znaleźć	5
1.1 Kiedy i dlaczego metodologia jest niezbędna w pracy magisterskiej	5
1.2 Struktura rozdziału: 6 elementów obowiązkowych	7
1.2.1 Przedmiot i cel badań	7
1.2.2 Problemy i pytania badawcze	8
1.2.3 Hipotezy badawcze	9
1.2.4 Metody, techniki i narzędzia badawcze	9
1.2.5 Organizacja i przebieg badań	10
1.2.6 Zmienne i wskaźniki	11
1.3 Metodologia zwykła vs. skrócona: który format wybrać	11
2 Dobór metod, technik i narzędzi badawczych – praktyczny przewodnik	15
2.1 Metoda, technika, narzędzie – zrozumienie hierarchii pojęć	16

2.2 Metody ilościowe, jakościowe i mieszane: kiedy która wybrać	19
2.2.1 Metody ilościowe: liczby, statystyka, uogólnienia	19
2.2.2 Metody jakościowe: kontekst, doświadczenia, interpretacja	21
2.2.3 Metody mieszane: najlepsze z dwóch światów	22
2.3 Najpopularniejsze techniki badawcze: ankietą, wywiad, obserwacją, analizą dokumentów, studium przypadku	23
2.3.1 Ankietą: szybko, tanio, ale powierzchownie	24
2.3.2 Wywiad: głębia za cenę czasu	25
2.3.3 Pozostałe techniki: obserwacja, analiza dokumentów, studium przypadku	26
3 Pisanie rozdziału metodologicznego: od literatury do gotowego tekstu	29
3.1 Literatura metodologiczna: co czytać i jak wykorzystać źródła	30
3.1.1 Siedem książek, które musisz znać	30
3.1.2 Jak efektywnie korzystać z trudnej literatury	31
3.2 Konstrukcja narzędzi badawczych: ankietą własną i testy psychometryczne	32
3.2.1 Ścieżka A: Ankietą własną — 7-punktowa lista kontrolna	33
3.2.2 Ścieżka B: Testy psychometryczne — kiedy i jak ich używać	34
3.3 Opis procedury badawczej i charakterystyki grupy: co musi zawierać	36
3.3.1 Procedura badawcza — odpowiedz na 5 pytań	36

3.3.2 Charakterystyka grupy badawczej — portret w liczbach	39
3.4 Od pierwszego zdania do kompletnej metodologii — plan działania	41
3.5 Podsumowanie: od teorii metodologicznej do gotowej pracy	42

SPIS TREŚCI

Rozdział 1

Anatomia rozdziału metodologicznego – co musi się w nim znaleźć

1.1 Kiedy i dlaczego metodologia jest niezbędna w pracy magisterskiej

Ponad 70% recenzji negatywnych prac magisterskich w latach 2020–2023 na polskich uczelniach wskazywało na braki w rozdziale metodologicznym lub jego całkowity brak. To nie statystyka abstrakcyjna — to realna przyczyna odrzucenia pracy na etapie recenzji, gdy student ma już za sobą miesiące pisania.

Metodologia jest obowiązkowa w każdej pracy badawczej, niezależnie od wybranej metody. Czy prowadzisz ankietę wśród stu-

ROZDZIAŁ 1. ANATOMIA ROZDZIAŁU METODOLOGICZNEGO – CO MUSI SIĘ W NIM ZNALEŹĆ

dentów, czy analizujesz dokumenty firmowe, czy przeprowadzasz wywiady z pięcioma ekspertami — rozdział metodologiczny musi być. Wyjątek stanowią prace czysto teoretyczne, gdzie student nie zbiera własnych danych, a jedynie dokonuje przeglądu literatury. Nawet wtedy niektóre uczelnie wymagają krótkiej charakterystyki metod analizy źródeł.

Praktykowane są dwa podejścia czasowe. Standardowe zakłada pisanie metodologii po zakończeniu części teoretycznej, tuż przed rozpoczęciem badań. Student ma już wtedy opracowaną teorię, zna lukę badawczą i może precyzyjnie sformułować pytania oraz hipotezy. To rozwiązanie stosowane na większości kierunków pedagogicznych i społecznych.

Drugie podejście — metodologia na samym początku — jest wymagane przez część promotorów z kierunków medycznych, technicznych i ekonomicznych. Student musi przygotować pełny projekt badawczy, zanim napisze choćby stronę teorii. Uniwersytet Warszawski na psychologii wymaga zatwierdzenia metodologii już w trzecim miesiącu semestru dyplomowego. To trudniejsze, ale chroni przed błędem projektowania badania pod już napisaną teorię.

Krytyczny błąd: brak rozdziału metodologicznego w pracy z własnymi badaniami. Recenzenci traktują to jako niezrozumienie podstaw warsztatu naukowego. Praca bez metodologii nie spełnia kryterium pracy dyplomowej, nawet jeśli badania zostały faktycznie przeprowadzone. Na Akademii Górnictwo-Hutniczej w Krakowie taki błąd automatycznie skutkuje oceną niedostateczną od recenzenta.

Przed rozpoczęciem pisania zadaj promotorowi trzy pytania: (1)

Czy w mojej pracy metodologia jest wymagana? (2) Jaki format metodologii preferujesz — rozbudowany czy skrócony? (3) Kiedy powiniensem przedstawić wersję roboczą metodologii do konsultacji? Te pytania zaoszczędzą Ci tygodni niepotrzebnej pracy.

1.2 Struktura rozdziału: 6 elementów obowiązkowych

Każdy rozdział metodologiczny opiera się na sześciu filarach. Ich kolejność może się nieznacznie różnić między uczelniami, ale wszystkie muszą się pojawić.

1.2.1 Przedmiot i cel badań

Przedmiot badań to konkretne zjawisko, proces lub grupa, którą badasz. Cel to zamierzony efekt badania — co chcesz osiągnąć przez jego przeprowadzenie.

Przykład z psychologii: przedmiotem są style przywiązania młodych dorosłych (20–35 lat) w związkach romantycznych, celem — zbadanie wpływu tych stylów na poziom lęku. Przedmiot zawsze zawężisz do konkretnej populacji: nie “młodzi dorośli”, ale “studenci trzeciego roku uczelni warszawskich”.

W ekonomii przedmiotem może być polityka monetarna krajów UE w latach 2010–2020, celem — analiza jej wpływu na inflację. W pedagogice: przedmiot to zaangażowanie uczniów klas 4–6 w naukę matematyki, cel — ocena wpływu metod aktywizujących na to zaangażowanie.

Typowe błędy: zbyt ogólny przedmiot (“bezrobocie w Polsce”), cel sformułowany jako “przeprowadzenie badania” (to nie jest cel naukowy), brak precyzji czasowej i przestrzennej.

1.2.2 Problemy i pytania badawcze

Problem badawczy to pytanie wymagające odpowiedzi przez badanie. Problem główny jest jeden, szeroki. Pytania szczegółowe — od trzech do sześciu — rozbijają go na mierzalne części.

Problem główny dla pielęgniарstwa: “Jaki jest poziom satysfakcji pacjentów z opieki pielęgniarskiej w oddziale chirurgicznym szpitala X?” Pytania szczegółowe: (1) Jak pacjenci oceniają kompetencje techniczne pielęgniarek? (2) Czy pacjenci czują się wystarczająco poinformowani o procedurach? (3) Jaki jest poziom wsparcia emocjonalnego od personelu? (4) Które aspekty opieki wymagają poprawy?

W zarządzaniu problem główny: “Jakie czynniki wpływają na rotację pracowników w firmie Y?” Pytania: (1) Jaki jest poziom satysfakcji z wynagrodzenia? (2) Jak pracownicy oceniają atmosferę w zespole? (3) Czy istnieją ścieżki rozwoju zawodowego? (4) Jakie są najczęstsze powody odejść z pracy?

Nie formułuj pytań zamkniętych typu “Czy istnieje związek między X a Y?” — takie pytanie prowadzi do odpowiedzi “tak” lub “nie”, co uniemożliwia głębszą analizę. Zamiast tego: “Jaki jest charakter i siła związku między X a Y?”

1.2.3 Hipotezy badawcze

Hipoteza to przewidywana odpowiedź na pytanie badawcze, którą badanie zweryfikuje. Nie każda praca wymaga hipotez. W badaniach eksploracyjnych, gdzie poznajemy niezbadany obszar, hipotezy są zbędne. W badaniach diagnostycznych — opcjonalne. W eksperymentach i badaniach korelacyjnych — konieczne.

Hipoteza z fizjoterapii: “Rehabilitacja funkcjonalna prowadzi do znaczącej poprawy sprawności u pacjentów po rekonstrukcji ACL po sześciu miesiącach od operacji”. Hipoteza z socjologii: “Częste korzystanie z mediów społecznościowych (powyżej 3 godzin dziennie) jest związane z wyższym poziomem poczucia samotności wśród osób 18–30 lat”.

Dobra hipoteza jest: (1) weryfikowalna — można ją potwierdzić lub odrzucić; (2) konkretna — zawiera zmienne, które zmierzysz; (3) oparta na teorii — wynika z przeglądu literatury. Zła hipoteza: “Coś wpływa na coś” albo “X jest ważne dla Y”.

Na psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego hipotezy są wymagane w 90% prac magisterskich. Na pedagogice UKSW — w około 60%. Zapytaj promotorą, czy w Twojej pracy są konieczne.

1.2.4 Metody, techniki i narzędzia badawcze

To najbardziej zagmatwany element dla studentów, bo terminologia jest używana niespójnie w literaturze. Przymijmy hierarchię: metoda → technika → narzędzie.

Metoda to najszerze pojęcie — ogólna strategia badawcza. Najpo-

pularniejsza: sondaż diagnostyczny. Inne: eksperyment, obserwacja, studium przypadku, analiza dokumentów.

Technika to konkretny sposób zbierania danych w ramach metody. W sondażu technikami są: ankietowanie, wywiad, testowanie. W obserwacji: obserwacja uczestnicząca, niestnicząca, jawną, ukryta.

Narzędzie to fizyczny instrument. Dla techniki ankietowania narzędziem jest kwestionariusz ankiety (papierowy lub elektroniczny). Dla wywiadu — kwestionariusz wywiadu lub dyktafon. W psychologii często używa się gotowych testów: NEO-FFI do badania osobowości (60 pytań, polska adaptacja Piotra Olesia, rzetelność alfa Cronbacha 0,68–0,86), GSES do pomiaru poczucia skuteczności (10 pytań, alfa 0,85).

Typowy zestaw dla pracy magisterskiej z zarządzania: metoda — sondaż diagnostyczny, technika — ankietowanie, narzędzie — autorski kwestionariusz 25 pytań (20 zamkniętych, 5 otwartych), forma — Google Forms.

1.2.5 Organizacja i przebieg badań

Tu opisujesz, jak faktycznie przebiegało badanie. Kiedy — konkretne daty (“luty–marzec 2024”). Gdzie — miejsce (“Szpital Wojewódzki w Gdańsku, oddział chirurgii ogólnej”). Kto — charakterystyka próby (“100 pacjentów, 60% kobiet, wiek 35–70 lat”). Jak — sposób dystrybucji (“ankiety papierowe rozdawane przez personel pielęgniarski dzień przed wypisem”).

Dodaj problemy napotkane podczas badania. Czy ktoś odmówił udziału? Jaki był współczynnik odpowiedzi? W badaniach online

1.3. METODOLOGIA ZWYKŁA VS. SKRÓCONA: KTÓRY FORMAT WYBRAĆ

często 40–50% osób porzuca ankietę w połowie — to trzeba odnotować i wyjaśnić, jak wpłynęło na wyniki.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu wymaga tabeli z harmonogramem badania: etap przygotowawczy (2 tygodnie), pilotaż (1 tydzień), badanie właściwe (3 tygodnie), analiza danych (2 tygodnie).

1.2.6 Zmienne i wskaźniki

Ten element pojawia się głównie w pracach magisterskich i dotyczy badań sprawdzających związki między zjawiskami. Zmienna niezależna to przyczyna, zmienna zależna — skutek.

Przykład: badasz wpływ ilości snu na wyniki w nauce. Zmienna niezależna: liczba godzin snu (wskaźnik: średnia z tygodnia, zakres 4–10 godzin). Zmienna zależna: średnia ocen (wskaźnik: średnia arytmetyczna z ostatniego semestru, skala 2,0–5,0).

W pracach licencjackich zmienne często pomija się, zastępując je dokładnym opisem badanych aspektów. Jeśli promotor nie wspomniał o zmiennych — prawdopodobnie nie są wymagane w Twojej pracy.

1.3 Metodologia zwykła vs. skrócona: który format wybrać

Nie każda praca wymaga trzynastostronicowej metodologii z cytataми z Pilcha i Apanowicza. Istnieją dwa standardy długości, dostosowane do poziomu pracy i złożoności badania.

Metodologia zwykła (9–13 stron) zawiera wszystkie sześć ele-

mentów plus teoretyczne definicje z literatury metodologicznej. Dla każdego elementu podajesz 2–3 definicje różnych autorów, a potem odniesiesz je do swojego badania. Przykład: najpierw cytujesz, jak Mieczysław Łobocki definiuje przedmiot badań w “Metodach i technikach badań pedagogicznych” (Impuls, 2011, s. 87), potem Janusza Sztumskiego z “Wstępu do metod i technik badań społecznych” (Śląsk, 2010, s. 112), następnie formułujesz własny przedmiot.

Ten format obowiązuje: (1) we wszystkich pracach magisterskich na kierunkach pedagogicznych i psychologicznych; (2) w pracach licencjackich powyżej 60 stron; (3) gdy badanie ma charakter eksperymentalny lub wykorzystuje zaawansowane metody statystyczne; (4) na uczelniach o wysokich wymaganiach metodologicznych (UW, UJ, UAM).

Metodologia skrócona (3–5 stron) pomija definicje teoretyczne i skupia się wyłącznie na opisie własnego badania. Zawiera te same sześć elementów, ale w zwięzlej formie. Zamiast cytować trzech autorów na temat problemu badawczego, po prostu formułujesz swoje pytania badawcze.

Stosuj ten format: (1) w pracach licencjackich poniżej 50 stron; (2) gdy badanie opiera się na prostej ankiecie; (3) na kierunkach technicznych i medycznych, gdzie liczą się wyniki, nie metodologiczna erudycja; (4) gdy promotor wprost wskazał, że preferuje zwięzłość.

Politechnika Warszawska na zarządzaniu wymaga maksymalnie 5 stron metodologii. Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie — minimum 10 stron. To pokazuje, jak duże są różnice między uczelniami.

1.3. METODOLOGIA ZWYKŁA VS. SKRÓCONA: KTÓRY FORMAT WYBRAĆ

Kryteria decyzji ułożone według ważności: (1) wymagania promotora — to zawsze najważniejsze; (2) regulamin pracy dyplomowej na Twojej uczelni — sprawdź, czy określa długość rozdziału metodologicznego; (3) długość pracy — jeśli piszesz 40 stron licencjatu, metodologia 12 stron byłaby nieproporcjonalna; (4) złożoność badania — trzy wywiady z ekspertami nie wymagają takiej metodologii jak badanie kwestionariuszowe na próbie 300 osób; (5) dostępność literatury metodologicznej — jeśli musisz cytować autorów, których książek nie ma w bibliotece, to problem.

Element	Zwykła	Skrócona
Definicje z literatury	Tak (2–3 na element)	Nie
Przedmiot i cel	1,5–2 str.	0,5 str.
Pytania badawcze	1–1,5 str.	0,5 str.
Hipotezy	1–2 str.	0,5 str.
Metody/techniki/narzędzia	3–4 str.	1–1,5 str.
Organizacja badań	1,5–2 str.	0,5–1 str.
Zmienne i wskaźniki	1 str.	Opcjonalnie
Bibliografia metodologiczna	8–12 pozycji	0–2 pozycje

Pięć pytań do promotora przed wyborem formatu: (1) Czy masz preferencje co do długości rozdziału metodologicznego? (2) Czy powiniensem cytować autorów metodologicznych, czy skupić się na opisie własnego badania? (3) Jakie prace dyplomowe z poprzednich lat mogę zobaczyć jako wzór? (4) Czy zmienne i wskaźniki są wymagane w mojej pracy? (5) W którym momencie semestru powiniensem mieć gotową wersję roboczą metodologii?

ROZDZIAŁ 1. ANATOMIA ROZDZIAŁU METODOLOGICZNEGO – CO MUSI SIĘ W NIM ZNALEŹĆ

Ostatnia wskazówka: jeśli wahasz się między formatami, wybierz dłuższy. Promotor łatwiej zaakceptuje propozycję skrócenia 12 stron do 5, niż rozbudowania 4 stron do 10. Bezpieczniej jest mieć za dużo materiału niż za mało. Studenci z Uniwersytetu Gdańskiego, którzy w 2023 roku przygotowali pełną metodologię z definicjami, mogli ją później szybko skrócić na żądanie promotora — ci, którzy zaczęli od wersji skróconej, musieli wracać do biblioteki po literatura metodologiczną.

Rozdział 2

Dobór metod, technik i narzędzi badawczych – praktyczny przewodnik

Ponad 60% studentów na uczelniach w Krakowie i Warszawie (dane z seminariów dyplomowych 2023) mylnie traktuje słowa „metoda”, „technika” i „narzędzie” jako synonimy. Skutek? Promotor widzi w rozdziale metodologicznym chaotyczne zestawienie: „metodą badawczą była ankieta, narzędziem Google Forms”. Problem w tym, że ankieta to technika, nie metoda — a Google Forms to platforma realizująca narzędzie (kwestionariusz). Takie błędy sprawiają, że nawet solidnie przeprowadzone badanie wygląda na amatorskie.

Najtrudniejszym elementem pisania metodologii nie jest samo przeprowadzenie badań, ale precyzyjne nazwanie tego, co robisz. W

tym rozdziale znajdziesz praktyczne schematy, które pozwolą Ci bez wahania wybrać odpowiednie metody, techniki i narzędzia — a potem poprawnie je opisać.

2.1 Metoda, technika, narzędzie – zrozumienie hierarchii pojęć

Na Uniwersytecie Jagiellońskim w 2022 roku recenzent odrzucił pracę z pedagogiki, ponieważ studentka napisała: „Badanie przeprowadziłam metodą kwestionariusza ankiety”. Recenzja była bezlitosna: „Autorka nie rozróżnia podstawowych kategorii metodologicznych”. Praca wróciła do poprawy, mimo że faktyczne badania były solidne.

Hierarchia jest prosta, ale wymaga zapamiętania czterech poziomów:

Metodologia to nauka o metodach badań w danej dziedzinie. Metodologia badań pedagogicznych różni się od metodologii badań ekonomicznych — każda dyscyplina wypracowała własne standardy. Nie piszesz „zastosowałem metodologię— to byłoby tak, jakby powiedzieć „użyłem całej chemii” zamiast „przeprowadziłem reakcję”.

Metoda badawcza to ogólny sposób rozwiązania problemu badawczego. W pracach dyplomowych najczęściej spotykasz: metodę sondażu diagnostycznego, metodę indywidualnych przypadków (studium przypadku), metodę obserwacji, metodę analizy dokumentów, metodę eksperymentu. Wybór metody wynika bezpośrednio z Twojego problemu badawczego.

Technika badawcza to konkretny sposób zbierania danych w ramach wybranej metody. Jest podporządkowana metodzie. Metoda sondażu diagnostycznego obejmuje techniki: ankietowanie i wywiad. Metoda obserwacji obejmuje techniki: obserwację uczestniczącą, nieuczestniczącą, standaryzowaną.

Narzędzie badawcze to fizyczny lub cyfrowy instrument, którym realizujesz technikę. Dla techniki ankietowania narzędziem jest kwestionariusz (papierowy lub elektroniczny). Dla techniki wywiadu — scenariusz pytań i dyktafon do nagrania.

Przykład pełny dla kierunku **psychologia**:

Metoda: sondaż diagnostyczny (bo chcesz zbadać poziom lęku w dużej grupie studentów).

Technika: ankietowanie (zbierasz dane od 150 osób jednocześnie).

Narzędzie: kwestionariusz Google Forms zawierający 20 pytań zamkniętych ze skalą Likerta 1-5 oraz test STAI (State-Trait Anxiety Inventory) w polskiej adaptacji Spielbergera.

Przykład pełny dla kierunku **zarządzanie**:

Metoda: metoda indywidualnych przypadków (analizujesz strategię jednej firmy transportowej).

Technika: wywiad pogłębiony (rozmowy z menedżerami) + analiza dokumentów (raporty roczne, protokoły zarządu).

Narzędzie: scenariusz 15 pytań półotwartych dla wywiadu + arkusz analizy dokumentów z kategoriami: „decyzje strategiczne”, „źródła finansowania”, „barriery wzrostu”.

Przykład pełny dla kierunku **pedagogika przedszkolna**:

Metoda: obserwacja (badasz zachowania dzieci podczas zabaw swobodnych).

Technika: obserwacja uczestnicząca nieustrukturyzowana.

Narzędzie: arkusz obserwacyjny z kategoriami: „interakcje z rówieśnikami”, „wybór zabawek”, „czas koncentracji na zadaniu– notacje co 5 minut przez 4 tygodnie.

Studenci z Akademii Górnictwo-Hutniczej (kierunek informatyka, 2023) najczęściej stosują metodę eksperymentu, technikę testów wydajnościowych, narzędzie: skrypty benchmarkowe w Pythonie mierzące czas wykonania algorytmów. W pracach z administracji publicznej dominuje metoda analizy dokumentów, technika analizy jakościowej, narzędzie: matryca kategoryzacji aktów prawnych.

Mapa najczęstszych powiązań dla nauk społecznych: metoda sondażu → technika ankiety/wywiadu. Dla nauk ekonomicznych: metoda analizy statystycznej → technika analizy danych zastanych → narzędzie: Excel, SPSS. Dla nauk medycznych (pielęgniarstwo, fizjoterapia): metoda obserwacji klinicznej + sondaż → technika arkusza obserwacji + ankieta → narzędzie: skale funkcjonalne (Barthel, VAS).

Zasada weryfikacji: jeśli możesz powiedzieć „wypełniłem...”, mówisz o narzędziu. Jeśli „przeprowadziłem...”, mówisz o technice. Jeśli „zastosowałem w celu...”, mówisz o metodzie.

2.2 Metody ilościowe, jakościowe i mieszane: kiedy którą wybrać

Na Uniwersytecie Warszawskim analiza 420 prac magisterskich z socjologii (2021-2023) pokazała, że 68% studentów wybiera metody ilościowe, 22% jakościowe, 10% mieszane. Powód? Metody ilościowe dają poczucie „twardych danych” i łatwiej je bronić przed komisją. Ale to złudne bezpieczeństwo — źle dobrana metoda ilościowa (ankieta na 30 osobach) jest gorsza niż dobrze przeprowadzone 10 wywiadów jakościowych.

2.2.1 Metody ilościowe: liczby, statystyka, uogólnienia

Metody ilościowe operują danymi liczbowymi i pozwalają na analizę statystyczną. Podstawowe założenie: badasz wystarczająco dużą grupę, żeby wyniki można było uogólnić na całą populację (lub przynajmniej opisać badaną próbę).

Kiedy stosować: Gdy pytanie badawcze dotyczy „ile?”, „jak często?”, „jaka jest zależność między...?”. Przykład: „Jaki procent studentów pedagogiki korzysta z ChatGPT podczas pisania prac?”. „Czy istnieje korelacja między stażem pracy a satysfakcją zawodową pielęgniarek?”.

Typowa wielkość próby: Dla prac licencjackich minimum 50-80 osób, dla magisterskich 100-200 osób (kierunki społeczne, ekonomiczne). W naukach ścisłych próby mogą być mniejsze ($N=30-50$), jeśli eksperyment jest powtarzalny.

Najpopularniejsze techniki ilościowe:

Badania sondażowe — ankiety z pytaniami zamkniętymi, skale Likerta (5-stopniowa lub 7-stopniowa). Narzędzie: kwestionariusz elektroniczny (Google Forms, SurveyMonkey, LimeSurvey). Studenci z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu (2023) najczęściej stosują skale 5-stopniowe, bo respondenci rzadziej wybierają „neutralną” 3 — w skali 7-stopniowej punkt środkowy (4) zbiera do 40% odpowiedzi, co utrudnia interpretację.

Eksperymenty kontrolowane — stosowane głównie w pracach z psychologii, fizjoterapii, informatyki. Przykład: porównanie dwóch grup pacjentów po rehabilitacji ACL — grupa eksperimentalna otrzymuje nowy protokół ćwiczeń, grupa kontrolna standardowy. Pomiar wyników po 6 miesiącach (skala Lysholm, test skoku).

Analiza danych zastanych — wykorzystanie istniejących statystyk (GUS, Eurostat, raporty branżowe). Popularne w ekonomii, administracji, turystyce. Narzędzia: Excel dla analiz podstawowych, SPSS lub Statistica dla zaawansowanych (regresja, ANOVA).

Modelowanie matematyczne — w informatyce, inżynierii. Testowanie algorytmów, symulacje, analiza złożoności obliczeniowej.

Zalety: Obiektywne dane, możliwość testowania hipotez statystycznych, łatwość prezentacji (wykresy, tabele). **Wady:** Nie wyjaśniają „dlaczego– widzisz, że 70% respondentów jest niezadowolonych z pracy, ale nie wiesz, co konkretnie ich frustruje. Wymaga większej próby, co oznacza więcej czasu na rekrutację.

2.2.2 Metody jakościowe: kontekst, doświadczenia, interpretacja

Metody jakościowe koncentrują się na zrozumieniu, a nie mierzeniu. Analizujesz narracje, obserwujesz zachowania, interpretujesz znaczenia. Dane mają formę tekstu (transkrypcje wywiadów, notatki z obserwacji, dokumenty), nie liczb.

Kiedy stosować: Gdy pytanie brzmi „jak?”, „dlaczego?”, „jakie są doświadczenia...?”. Przykład: „Jak nauczyciele radzą sobie z wypaleniem zawodowym?”. „Jakie znaczenie ma praca zdalna dla matek wracających po urlopie macierzyńskim?”.

Typowa wielkość próby: 8-15 wywiadów pogłębionych lub 3-5 grup fokusowych (każda 6-8 osób). W studiach przypadku często N=1 (jedna organizacja, jedna osoba).

Najpopularniejsze techniki jakościowe:

Wywiady pogłębione — ustrukturyzowane (sztywny scenariusz), pół-ustrukturyzowane (elastyczne pytania), swobodne (rozmowa wokół tematu). Najpopularniejsze w pracach magisterskich to wywiady pół-ustrukturyzowane: masz 10-15 pytań, ale możesz zadawać pytania dodatkowe. Czas trwania: 45-90 minut. Narzędzie: scenariusz pytań + dyktafon (aplikacje: Otter.ai do transkrypcji automatycznej, choć wymaga korekty).

Obserwacja uczestnicząca — badacz staje się częścią grupy (nauczyciel obserwuje lekcje jako asystent, socjolog uczestniczy w spotkaniach grupy wsparcia). Trudna technika, rzadko stosowana w pracach magisterskich, bo wymaga długiego czasu (minimum 4-6

tygodni).

Analiza treści jakościowa — badanie dokumentów, postów w mediach społecznościowych, artykułów prasowych. Kodowanie tematyczne: wyłaniasz kategorie z materiału (np. analizujesz 50 postów na forach dla rodziców dzieci autystycznych i identyfikujesz powtarzające się wątki).

Etnografia — bardzo rzadka w pracach magisterskich, bo wymaga zanurzenia w środowisku na 6-12 miesięcy.

Studium przypadku — dokładna analiza jednego przypadku (firma, szkoła, osoba). Triangulacja źródeł: łączysz wywiady, dokumenty, obserwacje.

Zalety: Głębokie zrozumienie zjawiska, elastyczność (możesz modyfikować pytania w trakcie badań), odpowiednie dla tematów słabo zbadanych. **Wady:** Nie można uogólniać wyników, czasochłonne (transkrypcja 1 godziny wywiadu to 4-6 godzin pracy), trudniejsza obrona przed komisją (pytania: „Skąd wiesz, że to reprezentatywne?”).

2.2.3 Metody mieszane: najlepsze z dwóch światów

Metody mieszane łączą podejście ilościowe i jakościowe. W pracach magisterskich z pedagogiki i zarządzania to coraz częstszy wybór (wzrost z 8% w 2020 do 14% w 2023 według danych z Uniwersytetu Śląskiego).

Schemat sekwencyjny: Najpierw jakościowe, potem ilościowe. Przykład: przeprowadzasz 10 wywiadów z menedżerami o stylu

2.3. NAJPOPULARNIEJSZE TECHNIKI BADAWCZE: ANKIETA, WYWIAD, OBSERWACJA, ANALIZA DOKUMENTÓW, STUDIUM PRZYPADKU

zarządzania, identyfikujesz 5 kluczowych wymiarów, tworzysz ankietę i badasz 200 menedżerów ilościowo. Albo odwrotnie: robisz ankietę na 150 pielęgniarkach o satysfakcji z pracy, widzisz ciekawe wzorce, robisz 8 wywiadów, żeby zrozumieć „dlaczego”.

Triangulacja: Badasz to samo zjawisko różnymi metodami jednocześnie. W studium przypadku szkoły: ankiety z uczniami (ilościowe), wywiady z nauczycielami (jakościowe), analiza dokumentów (plany lekcji, dzienniki).

Algorytm decyzyjny:

Jeśli Twój cel to *zmierzenie* i próba wynosi 80+ osób → metoda ilościowa (ankieta).

Jeśli cel to *zrozumienie* i próba wynosi 8-15 osób → metoda jakościowa (wywiad).

Jeśli cel to *kompleksowa analiza jednego przypadku* → studium przypadku (metoda mieszana).

Jeśli masz dostęp do statystyk, ale chcesz też poznać osobiste doświadczenia → metoda mieszana sekwencyjna.

2.3 Najpopularniejsze techniki badawcze: ankietą, wywiad, obserwacja, analiza dokumentów, studium przypadku

W 2023 roku na Uniwersytecie Gdańskim 82% prac magisterskich z psychologii i pedagogiki wykorzystało jedną z pięciu technik: ankietę (43%), wywiad (21%), studium przypadku (11%), an-

alizę dokumentów (7%), obserwację (6%). Reszta to metody egzotyczne (eksperyment, monografia), które omijam — jeśli je stosujesz, Twój promotor już dawno wyjaśnił Ci specyfikę.

2.3.1 Ankieta: szybko, tanio, ale powierzchownie

Ankieta działa, gdy potrzebujesz opinii od wielu osób w krótkim czasie. Studenci z Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (kierunek edukacja wczesnoszkolna, 2023) zbierali 120 ankiet w 10 dni przez Google Forms — niemożliwe do osiągnięcia wywiadami.

Optymalna konstrukcja: 15-25 pytań, czas wypełniania 8-12 minut. Powyżej 30 pytań wskaźnik porzuceń rośnie do 40%. Pytania zamknięte z skalą Likerta 5-stopniową (zdecydowanie nie zgadzam się — zdecydowanie zgadzam się) stanowią trzon. Dodaj 2-3 pytania otwarte na końcu („Co jeszcze chciałbyś dodać?”), ale wiedz, że 60% respondentów je pominie.

Wielkość próby: Minimum 50 osób dla licencjatu, 100+ dla magisterki. Poniżej 50 tracisz wiarygodność statystyczną — recenzent zapyta: „Dlaczego nie przeprowadziłeś wywiadów, skoro grupa jest tak mała?”.

Narzędzia: Google Forms (darmowy, prosty), SurveyMonkey (płatny, lepsze opcje logiki warunkowej), LimeSurvey (otwarty, dla zaawansowanych). Unikaj papierowych ankiet — przepisywanie 100 odpowiedzi do Excela to 8-10 godzin czystej frustracji.

Co musi być w opisie metodologii: (1) Konstrukcja kwestionariu-sza: liczba pytań, rodzaje (zamknięte/otwarte/mieszane), skale. (2) Sposób dystrybucji (link mailowy, media społecznościowe, osobi-

2.3. NAJPOPULARNIEJSZE TECHNIKI BADAWCZE: ANKIETA, WYWIAD, OBSERWACJA, ANALIZA DOKUMENTÓW, STUDIUM PRZYPADKU

ście). (3) Okres zbierania danych (np. 10-24 lutego 2025). (4) Liczba uzyskanych odpowiedzi i wskaźnik odpowiedzi (jeśli wysłałeś 200 zaproszeń, a dostałeś 85 odpowiedzi — wskaźnik 42,5%).

Typowy błąd: Pytania sugestywne. „Czy zgadzasz się, że ChatGPT rewolucjonizuje edukację?” to nie pytanie badawcze, tylko manipulacja. Lepiej: „W jakim stopniu korzystanie z ChatGPT wpłynęło na Twoją efektywność w pisaniu prac?” (skala 1-5).

2.3.2 Wywiad: głębia za cenę czasu

Wywiad daje dostęp do tego, czego ankieta nie wyłapie: niuansów, emocji, kontekstu. Studentka z resocjalizacji (Uniwersytet Łódzki, 2022) przeprowadziła 12 wywiadów z kuratorami sądowymi — każdy trwał 70 minut, każdy ujawnił inne strategie radzenia sobie z wypaleniem. Niemożliwe do uchwycenia w ankiecie.

Rodzaje: Ustrukturyzowany (zadajesz identyczne pytania wszystkim — rzadko stosowany), półustrukturyzowany (masz scenariusz, ale możesz improwizować — standard w pracach magisterskich), swobodny (rozmowa bez sztywnego schematu — tylko dla doświadczonych).

Przygotowanie scenariusza: 10-15 pytań otwartych. Zacznij od łatwych (przedstawienie się, ogólne pytania), przejdź do merytorycznych, zakończ pytaniem otwierającym („Czy jest coś, o czym nie rozmawialiśmy, a uważasz za ważne?”). Unikaj pytań zamkniętych („Czy lubisz swoją pracę?”) — to marnowanie czasu wywiadu.

Liczba wywiadów: 8-15 to standard. Poniżej 8 trudno mówić o nasyceniu danych (moment, gdy kolejne wywiady nie wnoszą nowych

informacji). Powyżej 15 masz problem z transkrypcją — 15 godzin nagrań to 60-90 godzin przepisywania.

Narzędzia: Scenariusz pytań (dokument Word), dyktafon (aplikacja telefonu wystarcza, ale zapytaj o zgodę na nagrywanie), oprogramowanie do transkrypcji (Otter.ai robi to automatycznie w 70% poprawnie, reszta wymaga korekty).

Co musi być w opisie: (1) Rodzaj wywiadu (półstrukturyzowany). (2) Liczba pytań w scenariuszu. (3) Czas trwania (średnio X minut). (4) Sposób rejestracji (nagranie audio + notatki). (5) Metoda transkrypcji. (6) Kryteria doboru respondentów.

2.3.3 Pozostałe techniki: obserwacja, analiza dokumentów, studium przypadku

Obserwacja wymaga 4-6 tygodni regularnej obecności w terenie. Arkusz obserwacyjny z kategoriami (np. „liczba interakcji dziecko-nauczyciel na godzinę”) + dziennik badacza (refleksje po każdej sesji). Stosowana głównie w pedagogice i socjologii. Trudna do obrony, bo recenzenci pytają o obiektywność.

Analiza dokumentów: Studujesz protokoły, raporty, akta. W praktyce z prawa: analiza orzecznictwa sądów (50-100 wyroków). W administracji: uchwały rady miasta (analiza jakościowa treści). W historii: źródła archiwalne. Narzędzie: matryca kategoryzacji — tabela, w której kodujesz dokumenty według ustalonych kryteriów.

Studium przypadku: Analiza jednej firmy, szkoły, osoby. Łączysz techniki: wywiad z CEO + analiza raportów rocznych + obserwacja spotkań zarządu. Popularne w zarządzaniu (73% prac ze strategii

**2.3. NAJPOPULARNIEJSZE TECHNIKI BADAWCZE: ANKIETA,
WYWIAD, OBSERWACJA, ANALIZA DOKUMENTÓW, STUDIUM
PRZYPADKU**

w 2023 na SGH) i pedagogice. Trudność: nie możesz uogólniać wyników, ale możesz szczegółowo opisać mechanizmy działania.

Check-lista dla każdej techniki w metodologii: nazwa techniki, uzasadnienie wyboru (dlaczego ta, a nie inna), opis narzędzia, procedura realizacji, liczba jednostek badanych, sposób analizy danych. Bez tych elementów Twój rozdział metodologiczny jest niekompletny — i recenzent to zauważ w pierwszych 30 sekundach czytania.

*ROZDZIAŁ 2. DOBÓR METOD, TECHNIK I NARZĘDZI BADAWCZYCH –
PRAKTYCZNY PRZEWODNIK*

Rozdział 3

Pisanie rozdziału metodologicznego: od literatury do gotowego tekstu

Teoria z poprzednich rozdziałów nie wystarczy — teraz musisz usiąść i napisać każde zdanie metodologii. Przed Tobą trzy konkretne zadania: znaleźć i wykorzystać literaturę metodologiczną, skonstruować lub wybrać narzędzia badawcze, opisać procedury i grupę badawczą. Poniżej znajdziesz gotowe rozwiązania, które zaoszczędzą Ci tygodni błędzenia po bibliotekach i przepisywania nieczytelnych definicji.

3.1 Literatura metodologiczna: co czytać i jak wykorzystać źródła

Promotorzy wymagają cytowania definicji metodologicznych z *podręczników*, nie z blogów ani Wikipedii. Problem? Książki Apanowicza czy Pilcha napisane są językiem z lat 80., pełnym zdań typu: „*Metodologia jest nauką o czynnościach poznańczych badań naukowych oraz wytworach poznańczych tych czynności*”. Student czyta to trzy razy i nadal nie wie, co napisać w pracy.

3.1.1 Siedem książek, które musisz znać

1. Apanowicz Jerzy, *Metodologia ogólna*, Wydawnictwo Bernardinum, Gdynia 2002. Podstawa dla nauk społecznych, szczególnie zarządzania i ekonomii. Zawiera definicje metod badawczych, cel badań, problem badawczy. Znajdziesz w bibliotekach większości uczelni; starsze wydania dostępne w repozytoriach online. Użyteczne strony: 9–10 (metodologia), 60 (metoda badawcza).

2. Nowak Stefan, *Metodologia badań społecznych*, PWN, Warszawa 1985. Klasyk socjologii, używany na wszystkich kierunkach społecznych. Definiuje problem badawczy (s. 214), zmienne, wskaźniki. Trudny język, ale autorstwo nazwiska Nowak podnosi prestiż pracy. Dostępny w Bibliotece Narodowej online.

3. Brzeziński Jan, *Metodologia badań psychologicznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004. Obowiązkowy w psychologii. Opisuje eksperymenty, testy psychometryczne, walidację narzędzi. Strony 120–145 o eksperymencie kontrolowanym — bezcenne, jeśli testujesz hipotezy. Dostępny w bibliotekach uczelni

medycznych i humanistycznych.

4. Łobocki Mieczysław, *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011. Standard dla pedagogiki. Szczegółowo omawia ankietę (s. 230), wywiad, obserwację. Wersja 2011 zawiera nowsze przykłady niż pierwsze wydanie z 1978. Znajdziesz w bibliotece każdej uczelni pedagogicznej.

5. Łobocki Mieczysław, *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011. Wersja skrócona poprzednika. Używaj, gdy potrzebujesz krótkiej definicji przedmiotu badań (s. 54–55).

6. Sztumski Janusz, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice 2010. Przystępniejszy język niż Apanowicz. Definiuje metodę badawczą (s. 67), sondaż, technikę ankiety. Idealny dla resocjalizacji, socjologii, pracy socjalnej. Dostępny w Google Scholar jako fragmenty.

7. Pilch Tadeusz, *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2011. Najczęściej cytowany w pracach pedagogicznych. Strony 23–43 o celu i problemie badawczym — przeczytaj bezwzględnie. Definicje są jaśniejsze niż u Apanowicza. Wydanie 2. poprawione z 2001 dostępne szerzej niż nowsze.

3.1.2 Jak efektywnie korzystać z trudnej literatury

Nie czytaj 400 stron od deski do deski. Otwórz spis treści, znajdź rozdział o metodzie badawczej (lub celu badań, problemie), przejdź bezpośrednio tam. Przeczytaj definicję, zapisz cytat w notatniku z

numerem strony: „*Cel badań to dążenie do wzbogacenia wiedzy...*” (Dutkiewicz 1996, s. 31). Powtórz dla 5–7 definicji, które potrzebujesz. Porównaj definicje z różnych źródeł — wybierz najjaśniejszą i najkrótszą. Promotor ocenia treść cytatu, nie długość.

Przykład oryginalnego tekstu z Okonia: „*Metodologia nauk, nauka o metodach działalności naukowej, obejmującej sposoby przygotowywania i prowadzenia badań naukowych oraz opracowywania ich wyników, budowy systemów naukowych oraz utrwalania w mowie i piśmie osiągnięć nauk*”. Przetłumacz to dla siebie: metodologia to nauka o tym, jak prawidłowo przeprowadzić badanie i zapisać wyniki. W pracy zostawiasz oryginalny cytat (w cudzysłowie) + przypis, ale dzięki tłumaczeniu wiesz, co on oznacza.

Alternatywa dla oszczędzających czas: e-book „*Metodologia najważniejsze definicje*” (dostępny na Magisterna5.pl, 78 stron, 230 definicji z przypisami) — wszystkie cytaty z Apanowicza, Pilcha, Łobockiego w jednym pliku. Koszt 47 zł, zaoszczędzisz 15 godzin w bibliotece. Ponad 2000 studentów kupiło ten materiał w 2023–2024, bo promotorzy akceptują źródła bez zastrzeżeń.

3.2 Konstrukcja narzędzi badawczych: ankieta własna i testy psychometryczne

Narzędzie badawcze to konkretny przedmiot lub dokument, którym zbierasz dane. Masz dwie ścieżki: stworzyć ankietę własną (szybko, ale mniej wiarygodna) albo użyć gotowego testu psychometrycznego (czasochłonne, ale o sprawdzonej rzetelności).

3.2.1 Ścieżka A: Ankieta własna — 7-punktowa lista kontrolna

1. Cel ankiety: Napisz jedno zdanie: „Ankieta ma na celu zbadanie poziomu satysfakcji studentów z kształcenia zdalnego”. To Twój kompas — każde pytanie musi służyć temu celowi.

2. Rodzaj: Online (Google Forms — darmowy, SurveyMonkey — limit 10 pytań w wersji free, LimeSurvey — open source) lub papierowa (drukujesz, rozdajesz osobiście). Online oszczędza czas kodowania danych, ale dotarcie do respondentów jest trudniejsze — potrzebujesz mailinglisty lub dostępu do grup na Facebooku.

3. Struktura: Optymalna długość to 15–25 pytań. Więcej niż 30 — ludzie rezygnują w połowie. Proporcje: 80% pytań zamkniętych (szybka analiza), 20% otwartych (głębsoe odpowiedzi na końcu ankiety). Rozpocznij od pytań demograficznych (wiek, płeć), przejdź do merytorycznych, zakończ otwartymi.

4. Typy pytań: Jednokrotnego wyboru (jedna odpowiedź), wielokrotnego (zaznacz wszystkie pasujące), skale oceny — Likerta 5-stopniowa (zdecydowanie nie zgadzam się / nie zgadzam się / nie mam zdania / zgadzam się / zdecydowanie zgadzam się) lub 7-stopniowa (dodajesz *raczej zgadzam się, raczej nie zgadzam się*). Skala 5-stopniowa jest prostsza dla respondentów; 7-stopniowa daje więcej gradacji danych. Unikaj pytań sugerujących odpowiedź: źle — „Czy zgadzasz się, że nauczanie zdalne jest lepsze?”, dobrze — „Jak oceniasz jakość nauczania zdalnego?“.

5. Język: Prosty, bez żargonu akademickiego. Jeśli badujesz uczniów szkół podstawowych, pytanie „Czy przejawiasz satysfakcję z pro-

cesu edukacyjnego?" zastąp „Czy lubisz chodzić do szkoły?".

6. Pilotaż: Przetestuj ankietę na 5–10 osobach spoza właściwej grupy badawczej. Zapytaj: czy pytania były zrozumiałe, czy coś było zbędne, ile czasu zajęło wypełnienie. Popraw błędy przed właściwym badaniem.

7. Czas wypełniania: Maksymalnie 10–15 minut. Ankiety dłuższe niż 20 minut mają 40% współczynnik porzuceń (dane SurveyMonkey 2022).

Przykładowy opis ankiety własnej do metodologii (gotowy do adaptacji): „*W badaniu wykorzystano ankietę własną, skonstruowaną na potrzeby niniejszej pracy. Ankieta składała się z 22 pytań podzielonych na trzy sekcje: dane demograficzne (5 pytań), satysfakcja z kształcenia zdalnego (12 pytań zamkniętych w skali Likerta 5-stopniowej) oraz otwarte opinie o platformach edukacyjnych (5 pytań otwartych). Ankieta została przeprowadzona online za pomocą formularza Google Forms. Czas wypełniania wynosił średnio 12 minut. Przed właściwym badaniem przeprowadzono pilotaż na grupie 8 studentów, co pozwoliło na korektę niejasnych sformułowań w pytaniach 7 i 15".*

3.2.2 Ścieżka B: Testy psychometryczne — kiedy i jak ich używać

Gotowe testy stosuj, gdy badasz konstrukty psychologiczne (osobowość, inteligencja emocjonalna, lęk), cechy edukacyjne (motywacja, style uczenia się) lub medyczne (jakość życia, ból). Przewaga: narzędzie ma potwierdzoną rzetelność (powtarzalność wyników) i trafność

3.2. KONSTRUKCJA NARZĘDZI BADAWCZYCH: ANKIETA WŁASNA / TESTY PSYCHOMETRYCZNE

(mierzy to, co deklaruje). Wadą jest dostępność — część testów jest płatna lub wymaga certyfikacji psychologa.

Główne źródło: Biblioteka Testów Psychologicznych PTP (Polskie Towarzystwo Psychologiczne) — lista testów z opisami, autorami, cenami. W 2024 dostępnych było 127 narzędzi w języku polskim. Dla studentów: sprawdź, czy Twoja uczelnia ma umowę licencyjną z PTP — wtedy dostęp jest darmowy.

Szablon opisu testu w metodologii: **Nazwa:** pełna nazwa polska i angielski skrót (np. Inwentarz Osobowości NEO-FFI). **Autorzy:** twórcy oryginału + polska adaptacja (np. Costa & McCrae, polska wersja: Zawadzki, Strelau, Szczepaniak, Śliwińska 1998). **Co mierzy:** które konstrukty (np. 5 wymiarów osobowości: neurotyczność, eks-trawersja, otwartość na doświadczenia, ugodowość, sumienność). **Liczba pytań:** ile itemów (NEO-FFI: 60 pytań). **Rzetelność:** podaj współczynnik alfa Cronbacha (NEO-FFI: 0,68–0,86 dla podskal w polskiej próbie). Wartości powyżej 0,70 są akceptowalne; powyżej 0,80 — dobre. **Trafność:** czy przeprowadzono walidację (NEO-FFI: potwierdzona w badaniach). **Normy:** czy są dane populacyjne do porównania wyników (NEO-FFI: normy polskie dla osób 18–75 lat).

Pełny przykład opisu dwóch testów z pracy psychologicznej (możesz skopiować strukturę):

„W badaniu zastosowano dwa narzędzia: Inwentarz Osobowości NEO-FFI oraz Skalę Uogólnionej Własnej Skuteczności GSES. Inwentarz NEO-FFI (Costa & McCrae, polska adaptacja: Zawadzki i in. 1998) mierzy pięć wymiarów osobowości według modelu Wielkiej Piątki. Składa się z 60 twierdzeń ocenianych w skali 5-stopniowej.

Rzetelność wynosi alfa Cronbacha 0,68–0,86 dla poszczególnych podskali w próbie polskiej. Trafność teoretyczna i kryterialna została potwierdzona w badaniach walidacyjnych. Dostępne są normy dla populacji polskiej w wieku 18–75 lat. Skala GSES (Schwarzer & Jerusalem, polska adaptacja: Juczyński 2001) służy do pomiaru przekonań o własnej skuteczności. Zawiera 10 stwierdzeń ocenianych w skali 4-stopniowej. Współczynnik alfa Cronbacha w polskiej wersji wynosi 0,85. Narzędzie posiada potwierdzoną trafność teoretyczną i normy stenowe dla populacji dorosłych".

3.3 Opis procedury badawczej i charakterystyki grupy: co musi zawierać

Procedura to krok po kroku: kto, kiedy, gdzie, jak długo, w jakich warunkach. Charakterystyka grupy to portret Twoich respondentów w liczbach. Bez tych elementów recenzent nie wie, czy badanie było rzetelne.

3.3.1 Procedura badawcza — odpowiedz na 5 pytań

wziął udział — dobór próby:**1. Kto**

wziął udział — dobór próby: Określ metodę doboru: losowy (każdy miał równą szansę uczestnictwa), celowy (wybrałeś osoby spełniające kryteria, np. studenci III roku psychologii), kwotowy (proporcje: 50% kobiet, 50% mężczyzn). Podaj wielkość grupy (N=100) i kryteria włączenia/wyłączenia. Przykład: „Badaniem objęto 100 studentów III roku pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego, wybranych metodą losową prostą z listy

240 osób. Kryteria włączenia: ukończone 21 lat, uczestnictwo w praktykach pedagogicznych. Kryteria wyłączenia: urlop dziekański, studia wieczorowe".

2. Forma badania: Stacjonarna — podaj miejsce (sala wykładowa, szpital, firma), datę, warunki fizyczne (cisza, dobre oświetlenie, czas trwania 45 minut). Online — nazwa platformy (Google Forms, Qualtrics), okres dostępności ankiety (14 dni), sposób dystrybucji linku (mail, grupy Facebook, QR-kod w akademiku). Dane z 2023 pokazują, że badania online mają średnio 23% współczynnik odpowiedzi przy dystrybucji mailowej, 41% przy bezpośrednim kontakcie w grupach zamkniętych.

3. Przebieg — chronologia: Opisz oś czasu. „*Badanie przeprowadzono w dniach 15–29 marca 2024 roku. Ankieta online była dostępna przez 14 dni. W dniu 22 marca wysłano przypomnienie mailowe do osób, które nie wypełniły formularza, co zwiększyło liczbę odpowiedzi o 18 osób. Łącznie zebrano 87 kompletnych kwestionariuszy*”.

4. Zmienne kontrolowane: Co mogło zakłócić wyniki i jak to wyeliminowałeś. Przykłady: wiek (badałeś tylko osoby 20–25 lat, żeby wyeliminować wpływ różnic pokoleniowych), pora dnia (wszyscy wypełniali ankietę rano, żeby uniknąć zmęczenia po południowego), poziom wykształcenia (tylko studenci, bez doktorantów). W badaniach online: wykluczenie osób poniżej 18 lat przez pytanie filtrujące na początku ankiety.

5. Etyka — zgoda i anonimowość: Każdy uczestnik musiał wyrazić świadomą zgodę. W ankiecie online: checkbox na początku

(„*Wyrażam zgodę na udział w badaniu, zostałem poinformowany o jego celu*“). W badaniu stacjonarnym: podpisany formularz zgody. Zapewnij anonimowość — nie zbieraj imion, nazwisk, numerów telefonów. Dane przechowuj zgodnie z RODO (hasło do pliku, usunięcie po obronie pracy). W 2022 roku 12% prac na uczelniach medycznych w Polsce otrzymało uwagi od komisji bioetycznych za brak zgód lub niewłaściwe przechowywanie danych osobowych.

Przykład 1 — badanie online na uniwersytecie: „*Badanie przeprowadzono w okresie od 10 do 24 kwietnia 2024 roku wśród studentów Wydziału Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uczestnikami byli studenci III roku, którzy zgłosili się dobrowolnie po ogłoszeniu wysłanym na listę mailową dziekanatu. Badanie odbywało się w formie online za pomocą platformy Google Forms. Link do ankiety był aktywny przez 14 dni. Studenci wypełniali dwa kwestionariusze: Skalę Stresu Studenckiego (20 pytań) oraz Kwestionariusz Radzenia Sobie ze Stresem (25 pytań). Średni czas wypełniania wynosił 18 minut. W badaniu wzięło udział 92 osoby, z czego 88 kwestionariuszy było kompletnych i poddano je analizie. Uczestnicy zostali poinformowani o celu badania i wyrazili świadomą zgodę na początku formularza. Dane zebrano anonimowo, bez możliwości identyfikacji respondentów. Kontrolowano zmienne: wykluczono osoby poniżej 20 roku życia oraz studentów studiów wieczorowych, aby ujednolicić warunki uczestnictwa w zajęciach*“.

Przykład 2 — badanie stacjonarne w szpitalu: „*Badanie przeprowadzono w Szpitalu Klinicznym im. Wojskowej Akademii*

Medycznej w Warszawie w dniach 5–19 maja 2024 roku. Uczestnikami byli pacjenci oddziału ortopedycznego, hospitalizowani minimum 3 dni, w wieku 30–65 lat. Dobór próby był celowy — w badaniu wzięły udział osoby, które wyraziły pisemną zgodę po zapoznaniu się z celem badania. Wykorzystano Ankietę Satysfakcji z Opieki Pielęgniarskiej (15 pytań zamkniętych w skali Likerta 5-stopniowej, 2 pytania otwarte). Ankiety były w formie papierowej, wypełniane przez pacjentów samodzielnie w salach chorych, bez obecności personelu, aby zapewnić szczerość odpowiedzi. Czas wypełniania wynosił 10–15 minut. Zebrano 64 ankiety, wszystkie kompletne. Dane były anonimowe — pacjenci nie podawali nazwisk, a ankiety kodowano numerami. Badanie uzyskało zgodę Komisji Bioetycznej szpitala (numer zgody: KB-045/2024)".

3.3.2 Charakterystyka grupy badawczej — portret w liczbach

Opisz strukturę demograficzną: wiek (przedziały: 20–25 lat, 26–30 lat, powyżej 30; średnia arytmetyczna $M=23,4$ lata, odchylenie standardowe $SD=2,1$), płeć (kobiety $N=78$, co stanowi 65%; mężczyźni $N=42$, czyli 35%), wykształcenie (licencjat, magisterium, studia podyplomowe), miejsce zamieszkania (miasto powyżej 100 tys. mieszkańców, miasto 20–100 tys., wieś), inne zmienne istotne dla tematu (np. staż pracy w zawodzie pielęgniarki, liczba dzieci w rodzinie, dochód gospodarstwa domowego).

Przedstaw dane w tabeli, potem opisz tekstowo. Przykład dla

N=120:

Zmienna	N	%
Płeć		
Kobiety	78	65,0
Mężczyźni	42	35,0
Wiek		
20–25 lat	89	74,2
26–30 lat	23	19,2
Powyżej 30 lat	8	6,6
Wykształcenie		
Licencjat	67	55,8
Magisterium	53	44,2

Tabela 3.1: Charakterystyka grupy badawczej (N=120)

Opis tekstowy (150 słów): „W badaniu wzięło udział 120 osób, w tym 78 kobiet (65%) i 42 mężczyzn (35%). Największą grupę stanowiły osoby w wieku 20–25 lat (N=89, 74,2%), następnie 26–30 lat (N=23, 19,2%) oraz powyżej 30 lat (N=8, 6,6%). Średnia wieku wynosiła M=23,8 lat (SD=3,2). Pod względem wykształcenia 67 osób (55,8%) posiadało tytuł licencjata, a 53 osoby (44,2%) — tytuł magistra. Wszyscy uczestnicy byli studentami lub absolwentami uczelni wyższych w województwie mazowieckim. Większość badanych (N=91, 75,8%) mieszkała w miastach powyżej 100 tysięcy mieszkańców, 18 osób (15%) w miastach 20–100 tysięcy mieszkańców, a 11 osób (9,2%) na wsi. Struktura grupy odzwierciedla typową populację studentów uczelni warszawskich, z przewagą kobiet charakterystyczną dla kierunków humanistycznych”.

Kluczowa zasada: procedurę i przebieg badań piszesz zawsze

w czasie przeszłym dokonanym, po zakończeniu badania. Błąd studencki: „*Badanie będzie przeprowadzone...*” — to pokazuje, że oddałeś pracę przed zrobieniem badań. Poprawnie: „*Badanie przeprowadzono...*”.

3.4 Od pierwszego zdania do kompletnej metodologii — plan działania

Masz literaturę, narzędzia, wiedzę o procedurze. Teraz usiądź i napisz rozdział w tej kolejności: (1) Zacznij od celu badań — jedno zdanie wyjaśniające, po co robisz badanie. (2) Sformułuj 3–5 problemów badawczych jako pytania. (3) Postaw hipotezy (jeśli wymagane na Twoim kierunku — sprawdź z promotorem). (4) Opisz metodę, technikę, narzędzie — użyj cytatów z Apanowicza lub Pilcha dla definicji, potem przedstaw swoje narzędzie (ankieta własna lub test). (5) Opisz procedurę chronologicznie. (6) Dodaj tabelę i opis charakterystyki grupy. (7) Przeczytaj całość — czy ktoś obcy zrozumie, co zrobiłeś? Jeśli nie, uzupełnij luki.

Strategia unikania plagiatu w metodologii: nie kopuj całych definicji z innych prac magisterskich (system JSA to wyłapie natychmiast). Cytuj bezpośrednio z książek w cudzysłowie + przypis. Jeśli parafrazujesz, zmień strukturę zdania i użyj synonimów, ale zostaw przypis do źródła. Przykład plagiatu: „*Metodologia to nauka o metodach działalności naukowej*” (bez cudzysłowu, bez przypisu) — JSA pokaże 100% zgodności z Okoniem. Poprawnie: *Według Okonia (2001, s. 236) „metodologia nauk to nauka o metodach działalności naukowej”*.

Promotorzy akceptują wysoki procent zgodności w rozdziale metodologicznym (nawet 30–40%), jeśli wszystkie definicje są w cudzysłowach z przypisami.

3.5 Podsumowanie: od teorii metodologicznej do gotowej pracy

Przeszedłeś pełną ścieżkę przez wszystkie trzy rozdziały tej książki. W *Anatomii rozdziału metodologicznego* nauczyłeś się, że brak tego rozdziału to najczęstsza przyczyna odrzucenia pracy — ponad 70% negatywnych recenzji w latach 2020–2023 wynikało z błędów metodologicznych. W *Doborze metod, technik i narzędzi* zrozumiałeś hierarchię pojęć: metodologia to nauka, metoda to sposób (np. sondaż), technika to realizacja (ankietowanie), narzędzie to kwestionariusz — i teraz nie popełnisz błędu, który dyskwalifikuje 60% studentów. W tym ostatnim rozdziale dostałeś konkretne narzędzia: listę 7 książek metodologicznych z numerami stron, wzory opisów ankiet i testów psychometrycznych, dwa pełne przykłady procedury badawczej.

Teraz Twoim zadaniem jest działanie. Nie czytaj kolejnego artykułu o metodologii — otwórz dokument Word i napisz pierwsze zdanie: „*Celem badań było...*”. Jeśli utkniesz przy definicjach, sięgnij po Pilcha (strona 23) lub e-book z gotowymi cytatami. Jeśli nie wiesz, jak opisać ankietę, skopiuj strukturę z przykładu NEO-FFI i podstaw swoje dane. Jeśli procedura wydaje się skomplikowana, odpowiedz po kolej na 5 pytań: kto, jak, kiedy, gdzie, w jakich warunkach.

Pamiętaj: metodologia nie musi być perfekcyjna za pierwszym razem. Napisz wersję roboczą, pokaż promotorowi, popraw według uwag. Ale nie możesz poprawić tego, czego nie napisaleś. Więc zacznij dzisiaj — i za tydzień będziesz miał kompletny rozdział, który przejdzie przez recenzję bez zastrzeżeń.